

Юлия Мицай. Особенности организации учебно-исследовательской деятельности школьников в условиях ученического лесничества.

В статье акцентировано внимание на проблеме формирования и развития исследовательских умений и навыков школьников, раскрыты особенности организации учебно-исследовательской деятельности школьников в условиях ученического лесничества, очерчены направления реализации данной деятельности путем привлечения школьников к проведению фенологических наблюдений, участия в экологических проектах, экспедициях, природоохранной работе.

Ключевые слова: учебно-исследовательская деятельность, ученические лесничества, фенологические наблюдения, экология, экологическая тропа, экспедиция, проект, лесовосстановительные работы, природоохранная деятельность.

Yuliya Mitsay. Features of the organization of the activities dosildnytskoyi students in terms of student Forestry.

In the article emphasis on the problem of the formation and development of research skills of students, the features of teaching and research activities of students in terms of student forestry, outlined ways of implementation of these activities by bringing students to conduct phenological observations, participation in environmental projects, expeditions, environmental work.

Key words: teaching and research activities, school forestry, phenological observations, ecology, ecological trails, expedition, project, reforestation, environmental activities.

УДК 372.3/.4

Л. С. Нос

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРЕСИВНИХ ІДЕЙ КАНАДСЬКОГО ДОСВІДУ У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

У статті розглядаються актуальні проблеми підготовки вчителя у Канаді та можливі шляхи їх розв'язання. Висвітлено ідеї творчого використання прогресивного канадського досвіду в підготовці вчителів початкової школи у вищих педагогічних закладах України.

Ключові слова: професійна діяльність, полікультурність, технологічна компетенція, інклюзивна освіта, асоціація вчителів, шкільні ради.

Постановка проблеми. На сучасному етапі вища педагогічна школа України перебуває в пошуку вирішення шляхів розв'язання питання якісної підготовки молодого спеціаліста. Для нашої держави науковий і практичний інтерес становить досвід Канади, оскільки ця країна посідає одне з провідних місць у світі щодо надання освітніх послуг населенню.

Мета статті: розкрити можливості творчого використання прогресивних ідей канадського досвіду в підготовці вчителів початкової школи у вищих педагогічних закладах України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми підготовки вчителя в Канаді були предметом досліджень таких учених, як І. Гушлевська, Л. Карпинська, Н. Муқан, В. Павлюк, Радомська, С. Романюк).

Виклад основного матеріалу. Як зазначають науковці Канади, вища педагогічна школа повинна реагувати на суспільно-економічні зміни, зумовлені

новими реаліями життя. Це передусім стосується підготовки вчителя початкової школи, який має досконало володіти знаннями, уміннями та навичками, необхідними для результативної професійної діяльності. Педагог має бути підготовленим до роботи з дітьми, виходцями з різних соціально-культурних середовищ, до налагодження співпраці з їхніми батьками та надання допомоги учням у навчанні.

Розглянемо можливості використання прогресивних ідей канадського досвіду забезпечення підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах полікультурності. Насамперед, зазначимо, що політика полікультурності, яку уряд Канади здійснює вже протягом трьох десятиліть, базується на відповідному законодавстві. Прийняттям Закону «Про канадську полікультурність» у 1988 році [5] держава забезпечила рівні права та можливості для всіх громадян. Так, у кожній провінції вироблено власні підходи до концепції розвитку полікультурного виховання з урахуванням етнічних та культурних особливостей. Це дає можливість наповнювати зміст навчальних програм тим матеріалом, який є значимим саме для цієї території. Навчальні заклади, в яких здійснюється підготовка вчителів, розглядають полікультурну освіту як невід'ємну складову комплексної освітньої стратегії. Вона втілюється в діяльності викладачів, у доборі навчального матеріалу, що зорієнтований на те, щоб студенти розуміли соціокультурні реалії змісту навчання дітей, вихідців із різних етнічних середовищ.

Отже, учителів початкової школи Канади цілеспрямовано готують до включення елементів полікультурності у зміст навчальних предметів, передбачених шкільною програмою, що дає змогу сформувати в дітей розуміння та прийняття расових і культурних відмінностей та підготувати учнів до життя в багатокультурному суспільстві.

На нашу думку, в умовах посилення глобалізаційних та інтеграційних процесів досвід Канади щодо підготовки вчителя початкової школи до налагодження міжкультурної співпраці дітей на засадах толерантного співіснування різних етнічних груп може бути корисним для української вищої педагогічної школи України.

У професійно-педагогічній підготовці канадського вчителя винятково важливе значення має неперервна освіта, навчання протягом життя. У цій країні реалізується система заходів, спрямована на професійний розвиток педагогів, зокрема: здійснюється пошук нових методів навчання, створюються творчі групи, центри самоосвіти, Інтернет-центри професійного розвитку, проводяться наукові дослідження, розробляються програми наставництва для молодих учителів, достатніми тиражами видається педагогічна література.

Особливе значення в системі неперервної освіти Канади надається професійному становленню молодих фахівців. Так, Міністерство освіти провінції Онтаріо розробило спеціальну «Вступну програму для молодого вчителя», якою передбачено наставництво досвідчених колег [8]. Така підтримка дуже важлива в перші роки діяльності за фахом. Молодим учителям допомагають створювати сприятливе середовище перебування учнів у школі,

опанувати навчальні стратегії, використовуючи індивідуальний та диференційований підхід, налагоджувати співпрацю з батьками.

У 80 – 90-х роках ХХ століття для Канади були актуальними проблеми, пов'язані з інформатизацією освіти. Протягом останнього десятиліття канадським науковцям вдалося досягнути суттєвих зрушень у вирішенні цих завдань. У країні здійснювалися комплексні заходи щодо забезпечення навчальних закладів комп'ютерною технікою та доступу до Інтернет-ресурсів і викладачів, і студентів, й учнів шкіл. З цією метою було прийнято урядові програми, які фінансувалися як із державного, так і з провінційного бюджетів. Водночас міністерства освіти кожної провінції розробляли законодавчу базу щодо запровадження та використання ІКТ у навчальному процесі.

Канадські дослідники П. Кліффорд (P. Clifford), С. Фрізен (C. Friesen), Дж. Локк (J. Lock) та інші зазначають, що вивчення комп'ютерних технологій має здійснюватись комплексно в рамках основної програми, а не як окремий методичний курс. Міждисциплінарна інтеграція ІКТ забезпечує ефективне навчання студентів, що уможливорює якісну підготовку майбутніх фахівців до створення навчального середовища засобами ІКТ. Як свідчить практика, широке використання інформаційних технологій стимулює також і викладачів університетів підвищувати свій професійний рівень. Зокрема, на факультетах освіти розроблено методичні посібники з питань запровадження ІКТ, проведена науково-дослідна робота, до якої залучались як викладачі, так і студенти, за її результатами створено спільні навчальні проекти. Така робота була спрямована на розвиток технологічних компетенцій майбутніх учителів [6].

Зазначимо, що новим Державним стандартом початкової загальної освіти передбачено впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчання учнів початкових класів, відповідно в освітній галузі «Технології» виокремлено змістову лінію «Ознайомлення з інформаційно-комунікаційними технологіями». Для цього Базовий навчальний план передбачає двічі на тиждень у 2 – 4 класах вивчення цього предмета [2].

У Канаді приділяється значна увага організації прийому абітурієнтів на педагогічні спеціальності. Абітурієнти мають ґрунтовно аргументувати обрання професії вчителя, причому перевага надається тим вступникам, які мають досвід роботи з дітьми молодшого шкільного віку. Безумовно, такий підхід до відбору студентів на педагогічні факультети варто запозичити українським вишам педагогічного профілю. Цінною ідеєю, на нашу думку, є проведення співбесіди із вступниками на відділення «Початкова освіта» для виявлення особистісних психолого-педагогічних здібностей (креативність мислення, ціннісні орієнтири, організаторські і вольові якості). Досвід свідчить, що під час педагогічної практики, деякі студенти виявляються неготовими проводити уроки в початковій школі. Вони усвідомлюють помилковість свого вибору і залишають навчальні заклади. Неприпустимими є вади в мовленні вчителя початкової школи. Адже саме в молодшому шкільному віці закладаються основи мовленнєвої культури учня. Тому доцільно здійснювати перевірку культури мовлення (відсутність дефектів мовлення, виразність, емоційність) абітурієнтів.

Водночас слід наголосити, що Україна має позитивний досвід Полтавського педагогічного інституту, де ще у 80-х роках минулого століття під керівництвом тодішнього ректора (нині директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих) І. Зязюна розроблено систему профвідбору абітурієнтів з урахуванням відповідності індивідуальних особливостей професійним вимогам. Було запропоновано проводити творчу співбесіду на виявлення педагогічної обдарованості. Також створено систему «школа – педвуз», діяльність якої передбачала допрофесійну підготовку школярів з метою діагностики їх педагогічних здібностей. На сучасному етапі більшість педагогічних інститутів функціонує у складі університетів. На жаль, це призводить до того, що в університетах зменшується питома вага дисциплін із галузі педагогіки, не приділяється належна увага неперервності педагогічної практики з першого курсу.

Потребує всебічного аналізу та запозичення досвід інклюзивної освіти Канади. Особливо це питання актуальне на сучасному етапі, коли в українських школах відбувається перехід до інклюзивної форми навчання. З 80-х років минулого століття в Канаді накопичено значний досвід підготовки вчителя до роботи в умовах інклюзивної освіти. Канадські науковці розробили методику включення інклюзивної освіти в навчальні програми підготовки вчителя. Суть полягає в тому, що студенти вивчають або окремі курси, які готують їх до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, або цей матеріал включений у всі навчальні курси програми. За результатами вивчення наукової літератури з окресленої проблеми можемо зробити висновок, що більш поширеним є вивчення окремих курсів.

Науковці Канади на практиці довели, що результативність становлення інклюзивної освіти значною мірою залежить від співпраці шкільних учителів та викладачів освітніх факультетів. Канадські вчені аналізують і узагальнюють спостереження педагогів за навчальною діяльністю дітей з особливими потребами. Така обопільна співпраця допомагає досягати бажаних результатів у навчанні і вихованні дітей з особливими потребами.

Зазначимо, що певні кроки для впровадження інклюзивної освіти в Україні вже зроблено. Так, з 2000 року проводяться освітні експерименти, в рамках яких діти з особливими потребами мають можливість навчатися в загальноосвітніх школах. Кабінетом Міністрів та Міністерством освіти і науки України розроблено відповідні нормативно-правові документи, науковцями видано методичні рекомендації та посібники з інклюзивної освіти, проведено низку тренінгів для вчителів. У Кримському республіканському інституті післядипломної педагогічної освіти відкрито кафедру інклюзивної педагогіки та андрагогіки, у Львові та Полтаві створені модельні центри з впровадження інклюзивної освіти. У вищих навчальних закладах розроблено і впроваджено спеціальні навчальні курси з підготовки вчителів початкових класів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами [3].

Канадські науковці розробили методичні рекомендації для асистента вчителя, в яких визначено функціональні обов'язки, поради щодо вирішення

актуальних освітньо-виховних проблем. На наш погляд, позитивний досвід провінції Альберта, яка є провідною в Канаді у розробці методичних підходів до організації навчання та підвищення кваліфікації асистентів учителів, заслуговує на увагу українських науковців і педагогів.

Зазначимо, що перші кроки в Україні вже зроблені. Так, у педагогічному коледжі Львівського національного університету імені Івана Франка на відділенні «Початкова освіта» введено додаткову кваліфікацію «Асистент вчителя загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним та інтегрованим навчанням». З урахуванням досвіду канадської провінції Альберта розроблено навчальні плани та програми, в яких передбачено навчальні курси («Основи інклюзивної педагогіки», «Стандартизоване оцінювання та диференційоване навчання в інклюзивному процесі», «Основи соціалізації осіб з інтелектуальною недостатністю», «Музикотерапія і логоритміка», «Моделі та технології соціально-реабілітаційної роботи», «Основи корекційної освіти», «Методика роботи асистента вчителя в класі з інклюзивним навчанням»), що мають сприяти підготовці майбутніх фахівців для роботи з дітьми з особливими потребами. Окрім того, у навчальний план уведено курси «Основи корекційної педагогіки», «Основи дефектології» та «Специфіка та методика роботи з обдарованими дітьми та дітьми з особливими потребами». Метою цих навчальних курсів є формування в майбутніх фахівців педагогічних навичок та вмінь організації та здійснення навчального процесу в умовах інклюзивної освіти.

З огляду на поширення демократичних тенденцій в освіті цивілізованих країн на окрему увагу заслуговує досвід діяльності недержавних учительських організацій, що, безумовно, мають вплив на оновлення змісту і форм організації педагогічної освіти. У ході вивчення наукових джерел із зазначеної проблеми ми з'ясували, що в Канаді вагомий вплив на модернізацію підготовки педагогічних працівників мають асоціації вчителів. Ці недержавні організації постійно здійснюють аналіз навчальних програм підготовки педагогів, співпрацюють з освітніми факультетами університетів, обговорюють проблеми підготовки майбутніх фахівців. Асоціації допомагають створювати сприятливі умови для організації педагогічної практики студентів, а також організують заходи з метою професійного розвитку вчителів.

В Україні також поширюються тенденції щодо створення громадських учительських організацій. Зауважимо, що вони створюються з метою удосконалення навчально-методичного забезпечення окремих предметів (Асоціація вчителів біології, Асоціація вчителів та викладачів української мови та літератури). Заслуговує позитивної оцінки діяльність Асоціації керівників шкіл України (АКШУ) та Асоціація керівників закладів нового типу України «Відроджені гімназії України». Утворені в 90-х роках ХХ століття ці добровільні громадські організації сприяли розбудові національної освіти як важливого засобу творення української держави. В умовах модернізації освіти вони забезпечують аналіз стану та перспектив розвитку законодавчого, фінансового та методичного забезпечення навчальних закладів, сприяють

упровадженню новітніх освітніх програм і проектів, впливають на підвищення професійної майстерності вчителів. Зазначені організації реалізують право законодавчої ініціативи, висловлюють своє ставлення до державних заходів, що стосуються освітньої політики, представляють та захищають законні інтереси своїх членів [4].

Результати вивчення позитивного досвіду організації педагогічної практики в університетах Канади можуть стати основою для пошуку нових підходів до вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в навчальних закладах України. На жаль, у нашій державі значно послаблено увагу до цієї винятково важливої складової в підготовці майбутніх учителів. Якщо в Канаді з кожним роком збільшується питома вага педагогічної практики в навчальних програмах, то в Україні, як не прикро, поширюється тенденція до її скорочення, що негативно позначається на готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Канадські науковці, наприклад С. Вілсон (S. Wilson), Т. Фалкенберг (T. Falkenberg), Дж. Янг (J. Young) [10; 7] та ін., визначають педагогічну практику важливою складовою професійної підготовки вчителя. Оскільки вона забезпечує поглиблення теоретичних знань майбутніх педагогів на основі практичної діяльності, сприяє формуванню готовності до роботи з учнями початкової школи та творчого ставлення до педагогічної праці. Практика в канадських університетах чітко спланована, побудована на принципах наступності, поступового ускладнення і рефлексії та узгоджена з базовими школами. Налагоджено постійні зв'язки з учителями, системно здійснюється аналіз навчальних досягнень майбутніх фахівців та їхнього професійного вдосконалення з урахуванням інноваційних технологій. Поетапне проведення педагогічної практики допомагає студентам поступово адаптуватися до школи, спостерігати за поведінкою учнів й розвивати вміння творчо діяти в різних педагогічних ситуаціях у взаємодії з ними. Позитивним, на нашу думку, є створення умов для проходження практики студентами в різних школах, що сприяє збагаченню їхнього досвіду різноманітними підходами до організації навчання молодших школярів. Педагогічні факультети запрошують досвідчених учителів початкової школи (навіть пенсіонерів) на посади методистів для керівництва практикою студентів. Вагомим чинником успішного проходження педагогічної практики канадськими студентами є допуск випускників до сертифікації – отримання документа на право викладання у школі. На нашу думку, доцільно було б підсилити державну атестацію випускників навчальних закладів України звітом про переддипломну педагогічну практику.

Вартим уваги є досвід Канади щодо залучення громадськості до участі в освітньому процесі. Нами проаналізовано роль шкільних рад у здійсненні освітньої політики. Ці недержавні організації діють на законодавчому рівні (закон «Про школу»). Саме вони приймають на роботу вчителів, укладають з ними колективні угоди щодо умов праці та її оплати. Ради мають досить широке коло обов'язків, пов'язаних із життєдіяльністю школи. Уважаємо, що в умовах

модернізації вітчизняної освітньої системи досвід Канади сприяв би, як зазначено у «Білій книзі національної освіти України», «залученню самоврядних органів і громадськості до формування освітньої політики на державному рівні та прийняття управлінських рішень в умовах демократизації суспільних відносин, децентралізації управління задля максимального врахування і задоволення освітніх потреб громадян, роботодавців, суспільства в цілому» [1, с. 90].

На сучасному етапі вищій педагогічній школі важливо розв'язати питання, пов'язані з визначенням компетентностей, якими повинні оволодіти студенти педагогічних навчальних закладів у зв'язку з «підвищенням вимог соціального замовлення до кваліфікації випускника вищої школи і потреби самого випускника, який виходить на конкурентний ринок праці» [1, с. 230]. У Канаді накопичено цінний досвід стандартизації педагогічної освіти. Вивчення позитивних ідей цього досвіду сприятиме обґрунтуванню питання стандартизації підготовки вчителів початкової школи в навчальних закладах України.

Висновки. Отже, вивчення прогресивних ідей досвіду Канади сприятиме вирішенню питання оновлення цілей, змісту, форм і методів психолого-педагогічної та методичної підготовки українських студентів, побудові навчально-виховного процесу на засадах гуманної, культурологічної, особистісно орієнтованої освіти. Також вартий запозичення вищою педагогічною школою України досвід педагогічних факультетів університетів Канади щодо творчого використання новітніх технологій навчання, зокрема залучення студентів до науково-дослідної роботи, що сприяє усвідомленню ними їхніх нових функцій у навчальному процесі.

Список використаної літератури

1. Біла книга національної освіти України / Т. Ф. Алексеєнко, В. М. Аніщенко, Г. О. Балл [та ін.] ; за заг. ред. В. Г. Кременя; НАПН України. – К. : Інформ. системи, 2010. – 342 с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. - 2011. – № 7. – С. 1–20.
3. Інклюзивна освіта в Україні: здобутки проблеми та перспективи. Резюме аналітичного звіту за результатами комплексного дослідження. Червень 2011 – січень 2012. Демократичні ініціативи молоді. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://osvita.ua/doc/files/news/294/294/era_inclusion_resume_final_ukr/doc.
4. Статут Асоціації керівників закладів нового типу України «Відроджені гімназії України» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://argu.com.ua/pro-asociaciju/statut.html>.
5. Canadian multiculturalism act [Електронний ресурс] : [Department of Justice]. - Режим доступу: <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-18.7/page-1.html>
6. Clifford P., Friesen S., Lock J. Coming to Teaching in the 21st Century: A Research Study Conducted by Galileo Educational Network. Report for Alberta Learning. February 15, 2007 [Електронний ресурс] : [Galileo Educational Network]. – Режим доступу: <http://www.galileo.org/research/publications/ctt.pdf>.
7. Falkenberg T., Young J. Rethinking «Field Experiences» in an Era of Teacher Education Reform: A Governance Perspective / Falkenberg T., Smits H.[Електронний ресурс] // Field Experiences in the Context of Reform in

Canadian Teacher Education Programs. – 2010. – P.165 – 185 – Режим доступу: [www.umanitoba.ca/education/.../Book%202009%20\(Volume%20202\)](http://www.umanitoba.ca/education/.../Book%202009%20(Volume%20202)).

8. New Teacher Induction Program [Електронний ресурс] : [Ontario Ministry of Education]. – Режим доступу: <http://www.edu.gov.on.ca/eng/teacher/induction.html>.

9. School Act. Province of Alberta [Електронний ресурс] : [Alberta Queen's Printer].- Режим доступу: <http://www.qp.alberta.ca/documents/Acts/S03>.

10. Wilson S. Initial teacher preparation Practica [Електронний ресурс] : [South East European Educational Cooperation Network]. – Режим доступу : www.seeeducoop.net/.../initial_teacher_educ_canada-oth-enl-t03.pdf.

Любовь Нос. Возможности использования прогрессивных идей канадского опыта в высших педагогических заведениях Украины.

В статье рассматриваются актуальные проблемы подготовки учителя в Канаде и возможные пути их решения. Отражены идеи творческого использования прогрессивного канадского опыта в подготовке учителей начальной школы в высших педагогических заведениях Украины.

Ключевые слова: профессиональная деятельность, поликультурность, технологическая компетенция, инклюзивное образование, ассоциация учителей, школьные советы.

Liubov Nos. Possibilities of the use of progressive ideas of Canadian experience in higher educational establishments of Ukraine.

The topical issues of teacher preparation in Canada and possible ways of their decisions are examined in the article. The ideas of the creative use of progressive Canadian experience in primary school teachers training in higher educational establishments of Ukraine are reflected.

Key words: professional activity, multiculturalism, technological competence, inclusive education, teachers' associations, school boards.

Агнешка Рогуска

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЛОКАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СМИ В ПОЛЬЗУ СОЦИУМА ПОТРЕБИТЕЛЕЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ КОНТЕКСТЕ

Статья касается функционирования локальных и региональных СМИ в пространстве своих потребителей. Здесь приближено значение СМИ маленького диапазона действия и их возможности в плане образования, также и в школьном образовании. Автор статьи представила активность и функционирование Фонда Развития Локальной Демократии, а также двух локальных СМИ: Twoje Radio Włodawa и газеты Słowo Podlasia в Польше.

Ключевые слова: локальные СМИ, региональные СМИ, школьное образование, потребители СМИ, локальная демократия.

Введение. Человек функционирует в разных пространствах, социумах: в глобальном мире (является частью человечества), локальной среде (он живет и работает зачастую в определенном географическом и социально-культурном пространстве), среде самых близких людей (семья, знакомые, сотрудники). Можно также функционировать в виртуальном пространстве (сохраняя свою